

Derleme / Review

Cinsel İstismarı Önlemede Farklı Bir Yaklaşım: Çocuk Farkındalığı, Vücuduma Dokunma!

 Sebahat ALTUNDAĞ¹

A Different Approach to Preventing Sexual Abuse: Child Awareness, Do not Touch My Body!

Özet

Bu çalışma, çocuk cinsel istismarını önlemede “çocuk farkındalığı, bilinç düzeyi ve eğitim gereksinimlerine dikkat çekmek” amacıyla yapılmıştır. Çocuklara cinsellik ile ilgili eğitim vermede çekincelerin olması, toplumsal normlar, çocuk yetiştirme tutumunda ebeveynlerin kendi yetiştiriliş tutumlarını kullanmaya devam etmesi gibi durumlar, bu önemli konuda problemlerin devamlılığına neden olmaktadır.

Ebeveynlerin çocuk yetiştirme süreçlerinde farkındalık eğitimlerinin yer alması cinsel istismar vakalarını önlemede önemli bir adımdır. Çocukların da kendilerini koruyabilmeleri için cinsel istismar konusunda farkındalıkları artırılmalıdır. Bu farkındalığı sağlayabilmenin yolu eğitimidir.

Anahtar Kelimeler: hemşire, istismar, anne, cinsel istismar, baba

Abstract

This study was carried out to "draw attention to child awareness, the level of awareness, and education requirements" in preventing child sexual abuse. Issues such as reservations about teaching sexuality to children, social norms, and parents' insistence on continuing to use their upbringing style in raising children cause the persistence of problems in this important area.

Including parents' awareness education in their child-rearing processes is a considerable step in preventing sexual abuse cases. Besides, for children to be able to protect themselves, their awareness of sexual abuse should be increased. The way to achieve this awareness is education.

Key words: nurse, abuse, mother, sexual abuse, father

Alındığı tarih/Received Date:

27.08.2019

Kabul tarihi/Accepted Date:

24.02.2020

Sorumlu yazar:

Sebahat ALTUNDAĞ

e-mail:

saltundağ@pau.edu.tr

¹ Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Denizli, Türkiye.

GİRİŞ

Sağlıklı büyümek ve gelişmek, eğitim imkanlarından faydalanmak, istismar ve ihmal yaşamamak çocukların en doğal hakkıdır (Gökler, 2006). Yıllardır istismar ve ihmal gibi problemler her toplumda farklı şekillerde kendini göstermektedir (Yılmaz vd., 2003).

Çocuk cinsel istismarı, önemli bir halk sağlığı sorunudur (Karayianni et al., 2017; Zhang et al., 2013). Ancak istismar konusunda yeterli çözüm üretilememiştir. İstismara karşı çözüm yolları bulabilmek için öncelikle istismarın ne olduğu ve belirtileri incelenmelidir (Yılmaz vd., 2003). Yapılan çalışmalar, dünyada ve ülkemizde cinsel istismar vakaları ve mağdurlarında artış olduğunu göstermektedir (Pirdehghan et al., 2015; Zhang et al., 2013; Gönültaş, 2013).

Çocuk cinsel istismarı, mağdurlarının yaşamlarını etkilemektedir (Maniglio, 2009; Schreier et al., 2017). Erken çocukluk ile birlikte sosyalleşmeye başlayan çocukların yaşayabilecekleri bir olumsuzluk, gelişimlerini olumsuz etkileyebilir (Ersoy ve Özkan, 2017; Gönültaş, 2016). Özellikle istismar sonrasında, psikolojik problemler, kendine güven yetersizliği ve farklı davranış sorunları görülebilmektedir (Schreier et al., 2017). Ayrıca mağdurların yetişkinlik sürecinde fiziksel, duygusal ve davranışsal sorunlar yaşadığı belirtilmektedir (Xie et al., 2017). Bu süreç ebeveynlerin de travma veya depresyon yaşanmasına yol açabilir (Xie et al., 2017). Çocukların istismardan korunabilmesi için ebeveynlerin, istismar tanımını (Mathoma et al., 2006), belirtilerini (Pullins ve Jones, 2006) ve çocukları üzerindeki etkilerini öğrenmeleri gerekmektedir (Akgiray, 2007).

Okul öncesi dönemdeki çocuklar, kendilerini koruma becerisine yeterince sahip değildir (Zhang et al., 2013; Wurtele ve Owens, 1997; Kenny et al., 2008). Çocukların cinsel istismardan korunmada yanlış ya da eksik bilgiler sahip olduğu saptanmıştır (Ersoy ve Özkan, 2017). Yapılan bir çalışmada, çocukların çok az bir oranının (%16), özel bölgelerine dokunulduğunda bildirdikleri belirlenmiştir (Zhang et al., 2013). Bu nedenle istismarı önlemede, konuya ilişkin farkındalığın artırılmasına yönelik eğitimler önemlilik arz etmektedir.

Çocukların cinsel istismar konusunda farkındalıkları için; kendilerinin, ebeveynlerin, eğitimcilerin ve çocuk ile ilgilenen meslek mensuplarının bilgilendirilmesi önemlidir. Ülkemizde

ailelerin (Keser vd., 2010; Özer, 2014), eğitimcilerin (Dereobalı vd., 2013; Aksel ve Irmak, 2015) ve sağlık personelinin (Arıkan vd., 2000; Kara vd., 2014) çocuk cinsel istismarına ilişkin (Ersoy ve Özkan, 2017) durum tespiti yapılmıştır. Ancak eğitim ve farkındalık çalışmalarının artırılması gerekmektedir.

Ne biliniyor?

Çocuk cinsel istismarı ile ilgili sayılar kesin olarak belirlenmemektedir. İstismar vakalarının çoğunluğu gizli kalmakta, bildirilmemekle beraber bu konu ile ilgili bilgilerin elde edilmesi de oldukça zordur. İstismarın görülme sıklığının kayıtlardan çok daha fazla olduğu düşünülmektedir (Terzi ve Özbay, 2014).

İstismar, “birinin iyi niyetini kötüye kullanma”dır (Türk Dil Kurumu, 2019). Çocuğa yönelik cinsel istismar, bir yetişkinin cinsel doyum sağlamak amacıyla bir çocuğa yaklaşması ve onu kullanmasıdır (Yiğit, 2005).

Çocukların istismardan kendini koruma konusunda yeterli bilgilerinin olmadığı ve özel bölgelerine dokunulmayı olağan bulduğu belirlenmiştir (Wurtele ve Owens, 1997; Kenny, Capri, & Runyon, 2008). Çocuklara yönelik olarak verilen kişisel güvenlik ya da kötüye kullanım durumu ile ilgili başatma becerileri, cinsel girişimlere yönelik farkındalıkları artırılabilir (Deblinger ve Runyon, 2000). Bu önleme programlarının amacı; çocukların olası çocuk cinsel istismarı anlamalarını, tanımlamalarını sağlamaktır (Kenny et al., 2008).

Cinsel istismarı önleme programları, ebeveynleri ve öğretmenleri içermelidir. Öğretmenler ve çocuklarla ilgilenen bakıcı personelin cinsel istismar hakkında eğitime ihtiyacı vardır (Kenny et al., 2008). Sağır ve Gözler (2013)'in çalışmalarında, araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısından fazlasının (%79,1) çocuk istismar ve ihmal ile ilgili hiçbir eğitim almadığı ve bilgilendirilme gereksinimi duydukları belirlenmiştir. Okul personeli, istismar yaşayabilen çocukları tanımlayarak ve toplum kaynakları hakkında bilgi sağlayarak, uygun yetkililere raporlar hazırlayarak, çocuğun açıklamalarına destekleyici bir şekilde yanıt vererek çocuklara yardımcı olabilirler (Kenny et al., 2008). Ayrıca çocuklarla sürekli işbirliği içinde olan doktor, hemşire ve öğretmen gibi meslek sahiplerinin; çocuklarda istismar veya ihmal belirtisi gördükleri zaman Türk Ceza

Kanununun 278- 279-280. maddelerine göre ihbar yükümlülükleri bulunmaktadır (Tıraşçı ve Gören, 2007).

Eğitim: Gereksinim Mi?

İstismar vakaları her zaman multidisipliner bir yaklaşım gerektirmektedir. Sağlık ekibi içinde yer alan hemşire; koruyucu, tedavi ve rehabilite edici aşamalarda kilit konumdaki meslektir. Bu durum hemşirelere büyük sorumluluklar yüklemektedir. İstismar durumu ile karşılaşmadan önleme çalışmalarına öncelik verilmelidir. Cinsel istismar konusunda sağlık çalışanlarının en önemli görevi, eğitim ve farkındalık çalışmaları gibi istismar yaşanmadan önce önleme girişimleri, potansiyel mağdurların tanımlanmasıdır. Literatürde istismarı önlemek konusunda yer alan araştırmalar özellikle anne ve çocukların bilgilendirilmesi üzere yoğunlaşmaktadır.

Çalışmalar, okul öncesi dönemdeki çocukların ebeveynler tarafından öğretilen genital terminolojiyi öğretmenlerin öğretiminden daha iyi kavradıklarını göstermiştir (Deblinger et al., 2001; Kenny et al., 2008). Ancak ebeveynler çocuklarına cinsel eğitim vermede zorlanmaktadır (Kempner ve Rodriguez, 2004). Buna rağmen Göçgeldi ve arkadaşları (2007) araştırmalarında, anne ve babaların büyük bir oranının, çocuklara cinsel eğitim vermenin gerekli olduğunu belirlemişlerdir. Eliküçük ve Sönmez (2011)'in çalışmalarında, ebeveynlerin yarıya yakını cinselliği ve cinsel eğitimi yanlış tanımlamışlardır. Ailelerin çocuklarına daha çok öğütler şeklinde cinsel eğitim verdikleri belirlenmiştir (Ceylan ve Çetin, 2015). Bunun aksine Ceylan ve Çetin (2015), çalışmalarında ebeveynlerin çoğunluğu cinsel eğitime okul öncesi dönemde başlanması gerektiğini ve cinsellikle ilgili olarak çocuklarıyla konuşabildiklerini belirtmişlerdir. Eğitimin, öğüt verme davranışından daha ciddiye alınması ve çocuklara bu konunun önemini kavratılması gerekmektedir. Çocukların eğitimleri gelişim düzeylerine uygun ve farklı eğitim teknikleri ile kalıcı hale getirilebilir. Çocuk eğitiminde temel görevli olan ebeveynlerin eğitim almada yetersiz oldukları bu nedenle öğretmenlere de büyük görevler düştüğü düşünülmektedir.

Öğretmenler de istismar ve ihmal vakalarının belirlenmesinde önemlilik arz etmektedirler (Baginsky, 2003; Dilsiz ve Mağden, 2015). Bu durumda öğretmenlerin cinsel istismar konusunda sağlıklı ve doğru şekilde

bilgilendirilmelerinin gerekliliği önem kazanmaktadır (Wurtele, 2009). Birçok profesyonel grup, çocuk cinsel istismarının önlenmesinde önemlidir. Bu bölümde, bu gruplardan üçü vurgulanacaktır: (a) öğretmenler/çocuk bakımı ile ilgilenen grup, (b) sağlık profesyonelleri ve (c) araştırmacılar/klinisyenler. Sadece öğretmen ve çocuk bakıcıları için değil doktorlar, hemşireler, din adamları, polisler, avukatlar için cinsel istismar konusunda hem meslek öncesi hem de hizmet içi eğitim seviyelerinde eğitim gereklidir (Wurtele, 2009).

Önleme Girişimlerinde Çocuk Yetiştirme Tutumları Etkili Midir?

Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarını, toplumun değerler sistemi, inançları, aile yapıları ve özellikleri, ebeveynlik rolleri doğrudan etkilemektedir (Savran ve Kuşin, 1997). Anne babalar, kendi kültürleri ile uyumlu olan çocuk yetiştirme tutum ve davranışlarını uygulamaktadırlar (Kağıcıbaşı, 2010).

Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları, çocuğun gelişim süreci üzerinde diğer tüm etkilere göre daha önemli bir yere sahiptir (Öksüz, 2002). Çocuk yetiştirmede en olumlu tutum, temel gereksinimlerin en uygun şekliyle karşılanmasıdır. Bu da sevgi ve disiplinin dengeli bir şekilde aile içinde bulundurulduğu tutumdur. Olumsuz ebeveyn tutumlarında ise ebeveynler, çocuklarına sevgiyi veya disiplini ya aşırı ya da yetersiz göstermektedirler (Tarhan, 2012). Koruyucu tutum durumlarında çocuk ebeveynleri tarafından gereğinden fazla kontrol edilmektedir. Çocukların her türlü davranışı için engellemeler uygulanmaktadır. Bu nedenle çocuklar bağımsız bireyler olamamaktadır (Yavuzer, 2001). Aşırı kontrol, çocukların bağımsızlaşmasını engellemektedir. Bu durum çocukların özellikle ilk üç yılda kazanılacak giyinme, soyunma, yemek yeme gibi temel alışkanlıkları kazanmalarını engellemektedir. Toplumların geleceğini sağlam temellere oturtabilmeleri için, çocukların bedensel ve ruhsal sağlıklarının korunması ve eğitilmeleri kabul gören bir gerçektir (Kocaer, 2006). Çocukları yetiştirmeye vermiş olduğumuz önem toplumun geleceği adına çok büyük önem taşımaktadır.

Çocuklar; yetiştirme yöntemiyle aileden, içinde bulunduğu sosyal çevreden, akranlarından ve eğitim sürecinde ise öğretmenlerden zaman zaman fiziksel istismar yaşayabilmekte ve duygusal problemlerde görülebilmektedir (Tugay,

2008). Bu nedenle değişen yaşam sürecinde çocukları toplumun değişen dinamiklerine göre yetiştirebilmeliyiz. Duygularını ifade edebilen, istemediği davranışlara hayır diyebilen, eleştirel bakabilen çocuk yetiştirme tutumlarımızı geliştirebiliriz. Çocuk yetiştirme tutumlarımız kesin olarak istismar nedenidir ya da değildir şeklinde ifade etmek yanlış olur. Ancak çocuğun yetişme tutumu kişiliğini, davranışlarını, olaylara vereceği tepkilerini etkileyebileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Çocuk Farkındalığı

Cinsel istismarın yaşanması aileler için travmatik bir olaydır. Bunun için olay yaşanmadan, önleyici girişimler uygulanmalıdır (Xie et al., 2017). Önleyici girişimlerde ebeveynler önemli bir yere sahiptirler (Pullins ve Jones, 2006). Ancak ailelerin ise cinsellik hakkında utanç duydukları için konuşamadıkları, yeterince bilgi sahibi olmadıkları ve çocuklarına da cinsel eğitim vermekten kaçındıkları bilinmektedir (Çalışandemir vd., 2008).

Küçük çocukların vücut güvenliği becerilerini öğretmek için öğretmenler veya ebeveynler temel kişiler olmalıdır. Çocuklar için yapılmış bir önleme programı üç bileşenden oluşmaktadır: (1) çocuklar için eğitim çalışmaları, (2) ebeveynler için eğitim seminerleri ve (3) okul personeli için seminerlerdir (Kenny et al., 2008). Literatürde ebeveynler (Ceylan ve Çetin, 2015; Eliküçük ve Sönmez, 2011; Göçgeldi vd., 2007; Aral vd., 2002; Zhang et al., 2013; Ersoy ve Özkan, 2017) ve öğretmenler için (Sağır ve Gözler, 2013) eğitim, farkındalık çalışmaları saptanmıştır. Ancak çocukların kendi güvenlik becerilerini sağlayabilmeleri için farkındalıklarını kazandırmak gerekmektedir.

Çocukların cinsel istismara dair farkındalıklarının artırılması için yapılabilecekler;

1-Aile güvenlik parolası öğretimi ve kullanımı:

Türk Dil Kurumu parolayı, “askerlerin birbirini tanımalarını sağlayan ve kendi aralarında önceden kararlaştırdıkları kelime veya söz” şeklinde tanımlamaktadır (Türk Dil Kurumu, 2019). Gizlilik ortamında insanların birbirini tanımalarını ve anlaşmalarını sağlayan işarettir. Günümüzde birçok nedenle güvenlik sağlayabilmek adına parola kullanmadan yapabildiğimiz işlemlerin sayısı çok azdır. Ancak çocukları istismardan korumak adına ebeveynler tarafından parola kullanımı çok aktif olarak

uygulanmamaktadır. Günlük yaşam içinde çocukların da aşına oldukları, birçok araç ve gereci açabilmek için parola kullanımı mevcuttur. Aileler çocuklarıyla birlikte belirleyecekleri bir güvenlik parolasını kullanabilirler. Çünkü literatüre bakıldığında, istismarcıların büyük bir oranının aile bireyleri, yakın akrabalar, komşu veya çocuğun daha önce tanıdığı kişiler olabildiği belirtilmektedir (Kinzl et al., 1994; Csorba et al., 2005; Murray, 2000; Yiğit, 2005). Çocuklar bu tanıdık, bireylerle aile bilgisi dahilinde veya dahilinde olmadan bir yerlere gidebilmektedirler. Ülkemizde yapılan bir çalışmada istismarcıların büyük bir çoğunluğunun (%78.0) tanıdık bireyler olduğu tespit edilmiştir (Erdoğan vd., 2011). Dönmez ve arkadaşları (2014) istismarcıların yarısından fazlasının tanıdık bireyler olduğunu belirtmişlerdir. Literatürde çocukların cinsel istismardan korunması için kullanılabilecek “aile güvenlik parolası” kullanımı görülmektedir. Bu nedenle aile güvenlik parolasının kullanılması önerilebilir.

2-Sevgi göstergesi öpme ve öpme bölgeleri:

Öpme ve öpüşme içgüdüsel bir kavramdır. Akerson’a göre öpme, bir yandan geleneksel bir iletişim davranışı diğer yandan ise cinsel bir amaçtır. Ancak öpme davranışı her zaman doğru algılanmayabilir. Bazen birey bu davranıştan rahatsız olabilir. Öpüldükten sonra yüzünü silen çocuklar gibi (Akerson, 2005). Dudaktan öpme ise, tamamen sevgi, aşk ve cinsellik göstergesi olabilen öpüşmedir. Bu şekildeki bir öpüşme pek çok kültürde onaylanmamaktadır (Soylu, 2017). Ancak ebeveynleri tarafından dudaktan öpülen çocuk, bu durumu normalleştirir. Farklı bireyler aynı şekilde dudaktan öpme girişiminde bulunursa problemler başlayabilir. Aslında çocuklar için anne babalarının yaptığı uygulamalar kabul edilebilir görüldü ve bu uygulamaları taklit etme eğilimindedirler. Artan istismar durumlarını önleyebilmek için çocuklarımıza eğitim vermeliyiz. Aynı zamanda normalleştirmemek için uygun davranışları uygulamak durumundayız.

3-Çocukların bedeni çocuklara özeldir: Kamuya açık değildir!

İstismarı önlemede, çocuklara, bedenlerinin kendilerine ait olduğu, özel bölgelerini ve kötü dokunuşları öğretmek gerekebilir (Kairys et al., 1999). Yapılan bir araştırmada çocukların çok az bir bölümü, kötü dokunuşta tepki vermek gerektiğini bilmişlerdir (Zhang et al., 2013). Genellikle yapılan

çalışmalarda ailelerin verdikleri cinsel eğitimin öğütler şeklinde olduğu görülmektedir (Ceylan ve Çetin 2015). Kenny ve arkadaşlarının (2012) çalışmalarında eğitim grubundaki çocukların uygun olmayan dokunuşu bildikleri; “vücut güvenliği eğitim programı” sonrasında çalışmaya katılan çocukların da kötü dokunuşu tanıyabildikleri belirlenmiştir (Kenny ve Wurtele, 2010). Ayrıca çocuklara cinsel organları yaralandığı ya da hastalandığında, anne/baba yanlarında bulunurken sadece doktorların veya ana babalarının dokunabileceği anlatılmalıdır (Dülgerler ve Çam, 2007). Ancak bu eğitimler öğüt verme dışında, çocukların gelişim düzeylerine uygun, oyun, drama gibi tekniklerle yapılabilir. Ebeveynlerin farkındalığı ve çocukların farkındalığını sağlayabilir.

4-Sınırlar, yabancılar ve tepkiler:

Yapılan bir çalışmada faillerin birtakım yöntemlerle (kandırma, vaat, iltifat, rüşvet, tehdit, zorlama) çocukları güvende olmadıkları ortamlara getirdikleri belirlenmiştir (Gönültaş, 2013). Bu nedenle çocuk eğitimlerinde Türk toplumunda daha çok kabul gören uygun “itaatkar” çocuk şekli değil, vücudunun ve bedeninin farkında “hayır” deme becerisine sahip bireyleri yetiştirmek önem arz etmektedir. İstismar durumu ile karşılaşan çocuklar, duruma itiraz etmezlerse yani “dur ya da hayır” ifadelerini kullanmazlarsa istismar olayından kurtulmaları zor olabilmektedir. İtiraz içeren “hayır” gibi ifadeler istismar durumlarında yardım almayı sağlayabilir (Katz ve Hamama, 2013).

5-Güvenli kişiler ve yardım isteme:

Türk Dil Kurumuna göre güvenilir “güven duygusu veren, güvenilen, itimatlı”; koruyucu ise “himaye eden, kollayıcı, hamî” anlamına gelmektedir. Ebeveynlerin çocuk ile birlikte olmadığı zamanda çocukların bu güvenilir kişilerden yardım istemesi yaşanabilecek ciddi problemleri önleyebilir (Türk Dil Kurumu, 2019). Ayrıca çocukların günlük yaşam içerisinde güvenli/koruyucu kişileri bilmeleri gerekmektedir.

6-Eğitim:

İstismarı önlemek için, etkili ve yararlı eğitim programları ebeveynlerin eğitilmesi ve uzmanlarla iş birliği yapılması gerekir. Bu eğitimde ailenin çocuğa öğretmesi gereken bilgiler içerisinde, cinsel organların anatomik isimlerinin doğru olarak öğretilmesi en başta gelir. Genital terminolojinin kullanılması kültürel olarak

değişiklikler gösterebilmektedir (Kenny ve Wurtele, 2008). Yetişkin çağlarda bile anatomik genital terimleri kullanma konusunda bireylerin yetersiz olduğunu bilinmektedir. Kadınların yarından fazlası, "vajina" kelimesini kullanma konusunda rahatsızlık duymakta ve jinekolojik muayenelerde, bu sözcük hem hastalar hem de doktorlar tarafından kullanılmamaktadır (Burrows et al., 2017). Çocuklar ve gençler, vücut bölümlerini adlandırmada aktif olarak ebeveynler, kardeşler veya akrabalar tarafından kullanılan ifadelerle benzer ifadeleri kullanabilirler (Burrows et al., 2017). Çocuklara cinsel terminolojinin öğretilmesi sağlıklı cinsel gelişim için gereklidir (Kenny ve Wurtele, 2008). Yapılan bir çalışmada, ebeveynlerin yarından fazlası (%62.7) çocuklarına cinsel organların anatomik isimleri ile öğretilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir (Deblinger et al., 2010). Kenny ve Wurtele (2008) çalışmalarında, çocukların çok az bir bölümünün genital terminolojiyi doğru bildiklerini belirlenmiştir. Kenny ve arkadaşları (2012) “kendini koruma eğitimi” sonrası çocukların genital organları doğru bildiklerini bulmuşlardır. Çocuklar doğru terimleri bilmezler ise cinsel tacizleri tanımlamakta zorlanabilirler. Ayrıca çocuk doğru genital terminolojiyi öğrenebilir. Örneğin vücudunun bütün bölümlerinin ismini öğrenen çocuk, genital terminolojiyi de öğrenerek daha sonraki cinsel eğitimler için temel almış ve bilinçlenmiş olur (Kenny ve Wurtele, 2008). Çocukların genital organların isimlerini doğru olarak bilmesi önemlidir. Bu doğru bilme çocuğun eğitim aldığı anlamına gelmektedir. Bu durum istismarcıyı engellemektedir (Kenny ve Wurtele, 2008).

SONUÇ ve ÖNERİLER

İstismar yaygınlığı ve yol açtığı etkiler nedeniyle önemli bir problemdir. Dünyanın birçok yerinde çocuklar istismara tanık olabilmekte hatta istismar mağduru olabilmektedirler. İstismar özellikle de cinsel istismar çocukların yaşam boyu izlerini taşıdıkları, ciddi ruhsal problemler nedeniyle önemle ele alınmalıdır. Cinsel istismar ceza gerektiren ciddi bir suç olmasına rağmen hemen hemen her toplumda görülmektedir. İstismar failler genellikle aile çevresinde kişiler ve çocuğun iletişim kurabildiği kişilerdir. Bu nedenle çocuk ile yakından ilgilenen meslek gruplarının duruma karşı çocuğu eğitici nitelikte olmaları gerekmektedir. İstismar gelişmeden önce yapılabilecek bilgilendirme, eğitim ve farkındalık çalışmalarına öncelik verilebilir.

KAYNAKLAR

- Akerson, F.E. 2005. Göstergebilime Giriş, İstanbul, Türkiye: Multilingual Yayıncılık, ss.240.
- Akgiray, A. 2007. Çocuk İstismarı: 8-10 Yaş Çocuklarda İstismarı Önleme Yöntemleri. Klinik Psikoloji Tezsiz Yüksek Lisans Programı. Dönem Projesi Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı. Ankara,1-65.
- Aksel, Ş., Irmak, T. Y. 2015. Teachers' Knowledge and Experience about Child Sexual Abuse. Ege Journal of education, (16) 2: 373-391.
- Aral, N., Akyol, K. Işık, N. 2002. Anne babaların cinsel eğitim konusundaki düşüncelerinin incelenmesi. Mesleki Eğitim Dergisi, Ankara, 1-14.
- Arıkan, D., Yaman, S., Çelebioğlu, A. 2000. Knowledge of nurses on child neglectand abuse. Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences, 3(2): 29-35.
- Baginsky, M. 2003. Newly qualified teachers and child protection: A survey of their views, training and experiences. Child Abuse Review, 12(2), 119-127.
- Burrows, K. S., Bearman, M., Dion, J., Powell, M. B. 2017. Children's use of sexual body part terms in witness interviews about sexual abuse. Child abuse & neglect, 65: 226-235.
- Ceylan, Ş., Çetin, A. 2015. Sexual education given to the families of three – five year old children attending to a preschool education institution and its analysis. Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal, 2(3): 41-59. <https://doi.org/10.21020/husbfd.288504>.
- Csorba, R., Aranyosi, J., Borsos, A., Balla, L., Major, T., Póka, R. 2005. Characteristics of female child sexual abuse in Hungary between 1986 and 2001: a longitudinal, prospective study. European Journal of Obstetrics and Gynecology and Reproductive Biology, 120(2): 217-221.
- Çalışandemir, F., Bencik, S., Artan, İ. 2008. Çocukların cinsel eğitimi: geçmişten günümüze bir bakış. Eğitim ve Bilim, 33(150):14-27.
- Deblinger, E., Runyon, M.K., 2000. Reducing the children's risk of sexual revictimization. Seminar presented at the 2000 American Professional Society on Abused Children, Chicago, IL.
- Deblinger, E., Stauffer, L. B., Steer, R. A. 2001. Comparative efficacies of supportive and cognitive behavioral group therapies for young children who have been sexually abused and their nonoffending mothers. Child Maltreatment: Journal of the American Professional Society on the Abuse of Children, 6, 332-343.
- Deblinger, E., Thakkar-Kolar, R. R., Berry, E. J., Schroeder, C. M. 2010. Caregivers' efforts to educate their children about child sexual abuse: A replication study. Child Maltreatment, 15(1), 91-100.
- Dereobalı, N., Karadağ, S. Ç., Sönmez, S. 2013. Preschool educators' roles, views and experiences about child abuse, neglect, and violence towards children. Ege Journal of Education, 14(1): 50-66.
- Dilsiz, H., Mağden, D. 2015. Öğretmenlerin çocuk istismar ve ihmali konusunda bilgi ve risk tanıma düzeylerinin tespit edilmesi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi.1(2): 678-694.
- Dönmez, Y. E., Soylu, N., Özcan, Ö. Ö., Yüksel, T., Demir, A. Ç., Bayhan, P. Ç., Miniksar, D. Y. 2014. Cinsel İstismar Mağduru Çocuk ve Ergen Olgularımızın Sosyo-demografik ve Klinik Özellikleri. Journal of Turgut Özal Medical Center, 21(1): 44-48.
- Dülgerler, Ş., Çam O. 2007. Çocuk ve ergenlerde cinsel kötüye kullanım ve Hemşirelik yaklaşımları. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 23 (2):195-206.
- Eliküçük, A., Sönmez, S. 2011. 6 Yaş Çocuklarının Cinsel Gelişim ve Eğitimiyle İlgili Ebeveyn Görüşlerinin İncelenmesi. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi,7(25): 45-62.
- Erdoğan, A., Tufan, E., Karaman, M.G., Atabek, M.S., Koparan, C., Özdemir, E., Ark. 2011. Türkiye'nin dört farklı

- bölgesinde çocuk ve ergenlere cinsel tacizde bulunan kişilerin karakteristik özellikleri. *Anadolu Psikiyatri Derg.*,12:55-61.
- Ersoy, Ö. A., Özkan, H. K. 2017. An Investigation of Preschool Children's Knowledge about Child Sexual Abuse: A Qualitative View. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 6(1): 123-139. e-ISSN: 2147-1606.
- Göçgeldi, E. , Tüzün, H., Türker, T., Şimsek, I. 2007. Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Anne ve Babaların Çocuklara Cinsel Eğitim Konusundaki Yaklaşımlarının İncelenmesi, *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi (STED)*, 16(9):134-142.
- Gökler, R. 2009. Okullarda Akran Zorbalığı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6 (2), 511-537.
- Gönültaş, M.B. 2016. Modus operandi of sexual abusers and their grooming techniques. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 8(1): 289-305.
- Gönültaş, M. B. 2013. Çocuğa Yönelik Cinsel Şiddet Olaylarında Olay Kurgusunda ve Şüpheli İfadelerindeki Ortak Özelliklerin İncelenmesi, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi Kültürel Psikoloji*, pp.147. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kairys, S. W., Alexander, R. C., Block, R. W., Everett, V. D., Hymel, K. P., Johnson, C. F., Bays, J. A. 1999. Guidelines For The Evaluation of Sexual Abuse of Children: Subject Review. *Pediatrics*, 103(1): 186-191.
- Kara, Ö., Çalışkan, D., Suskan, E. 2014. Comparison of the levels of knowledge and approaches in relation with child abuse and neglect in residents of pediatrics, pediatricians and practitioners working in the province of Ankara. *Turkish Archives of Pediatrics*, 49, 57-65. <https://doi.org/10.5152/tpa.2014.984>.
- Karayianni, E., Fanti, K. A., Diakidoy, I. A., Hadjicharalambous, M. Z., Katsimicha, E. 2017. Prevalence, contexts, and correlates of child sexual abuse in Cyprus. *Child abuse & neglect*, 66: 41-52.
- Katz, C., Hamama, L. 2013. Draw Me Everything That Happened To You: Exploring Children's Drawings of Sexual Abuse. *Children & Youth Services Review*, 35(5): 877-882.
- Kempner, M. E., Rodriguez, M. 2004. *Guidelines for Comprehensive Sexuality Education: Kindergarten-12th Grade, Third Edition 2004* SIECUS (Sexuality Information and Education Council of the United States), *Guidelines for Comprehensive Sexuality Education*. USA: Fulton Press.1-112.
- Kenny, M. C., Capri, V., Ryan, E. E., Runyon, M. K. 2008. Child sexual abuse: from prevention to self-protection. *Child Abuse Review: Journal of the British Association for the Study and Prevention of Child Abuse and Neglect*, 17(1), 36-54. <https://doi.org/10.1002/car.1012>.
- Kenny, M. C., Wurtele, S. K. 2010. Children's abilities to recognize a "good" person as a potential perpetrator of childhood sexual abuse. *Child Abuse & Neglect*, 34(7): 490-495.
- Kenny, M. C., Wurtele, S. K., Alonso, L. 2012. Evaluation of a personal safety program with Latino preschoolers. *Journal of child sexual abuse*, 21(4):368-385.
- Kinzl, J. F., Traweger, C., Guenther, V., Biebl, W. 1994. Family background and sexual abuse associated with eating disorders. *The American journal of psychiatry*, 151(8):1127-31.
- Keser, N., Odabaş, E. & Elibüyük, S., (2010). The evaluation of parents' knowledge about child abuse. *Turkish J. Pediatr. Dis*, 4(3):150-157.
- Kocaer, Ü. 2006. *Hekim ve Hemşirelerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri*. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul.
- Maniglio, R., (2009). The impact of child sexual abuse on health: A systematic review of reviews. *Clinical Psychology Review*, 29: 647-657.

- <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2009.008.003>.
- Mathoma, A. M., Maripe-Perera, D. P., Khumalo, L. P., Mbayi, B. L., Seloilwe, E. S. 2006. Knowledge and perceptions of parents regarding child sexualabuse in Botswana and Swaziland. *Journal of Pediatric Nursing*, 21: 67-72.
- Murray, J.B. 2000. Psychological profile of pedophiles and childmolesters. *J Psychol*,134:211-24.
- Öksüz, Y. 2002. Ergenin Kişilik Gelişiminde Ebeveynin Rolü. *Milli Eğitim Dergisi*, 155- 156, 39- 41.
- Özer, G. 2014. Parents' levels of consciousness, concerns and precautions against child sexual abuse. Unpublished Doctoral Thesis. Istanbul.
- Tarhan, N. 2012. Sen, Ben ve Çocuklarımız. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Terzi, S., & Özbay, Y. 2014. Çocuk istismarı ile ilgili gazete haberlerinin istismarın türü, istismarcı ile mağdurun cinsiyeti ve bağlam açısından incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(2), 126-133.
- Pirdehghan, A., Vakili, M., Rajabzadeh, Y., Puyandehpour, M. 2015. Child abuse and neglect epidemiology in secondary school students of Yazd Province, Iran. *Iranian Journal of Psychiatry and Behavioral Sciences*, 9(4): 2256-2260. <https://doi.org/10.17795/ijpbs-2256>.
- Pullins, L. G., Jones, J. D. 2006. Parental knowledge of child sexual abuse symptoms. *Journal of Child Sexual Abuse*, 15(4): 1-18.
- Sağır, M., Gözler, A. 2013. Sınıf öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik görüşleri ve farkındalık düzeyleri. *Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi*, 3(5):67-102.
- Savran, C., ve Kuşin, İ. 1997. Ana Babalar ile Onların Ana Babaları Arasındaki Çocuk Yetiştirmeye Yönelik Tutum İlişkileri, 10. YA – PA Okul öncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri, Ankara: Yapa Yayınları. 181-195.
- Schreier, A., Pogue, J. K., Hansen, D. J. 2017. Impact of child sexual abuse on non-abused siblings: A review with implications for research and practice. *Aggression and Violent Behavior*, 34, 254-262. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2016.11.011>.
- Soylu, R. 2017. Sanatta Ve Kültürde Öpme Ritüelinin Göstergibilim Açısından İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(60): 269-287.
- Tıraşçı, Y., Gören, S. 2007. Çocuk istismarı ve ihmali. *Dicle Tıp Dergisi*, 34(1), 70-74.
- Tugay, D. 2008. Öğretmenlerin Çocuk İstismar ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri. *Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Sağlığı Ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.*
- Türk Dil Kurumu, (2019)., <http://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 04.07.2019.
- Xie, Q. W., Sun, X., Chen, M., Qiao, D. P., Chan, K. L. 2017. What prevents Chinese parents from reporting possible cases of child sexual abuse to authority? A holistic-interactionistic approach. *Child Abuse & Neglect*, 64, 19-31. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2016.12.006>.
- Wurtele, S. K., & Owens, J. S. 1997. Teaching personal safety skills to young children: An investigation of age and gender across five studies. *Child Abuse & Neglect*, 21(8), 805-814. [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(97\)00040-9](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(97)00040-9).
- Wurtele, S. K. 2009. Preventing sexual abuse of children in the twenty-first century: Preparing for challenges and opportunities. *Journal of child sexual abuse*, 18(1), 1-18. <https://doi.org/10.1080/10538710802584650>.
- Yavuzer, H. 2001. Yaygın anne baba tutumları, Ana Baba Okulu. Ss.49 İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yiğit, R. 2005. Çocukların Cinsel İstismarı ve Enstest. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(3):90-100
- Yılmaz, G., İştien, N., Ertan, Ü., Öner, A. 2003. Bir çocuk istismarı vakası. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*; 46, (4): 295-298.

Zhang, W., Chen, J., Feng, Y., Li, J., Zhao, X.,
Luo, X. 2013. Young children's
knowledge and skills related to sexual
abuse prevention: A pilot study in

Beijing, China. *Child Abuse & Neglect*,
37(9), 623-630.
[https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2013.04.
018](https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2013.04.018).